

**CRNA GORA
MINISTARSTVO PROSVJETE I SPORTA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO**

Predmetni program

ISTORIJA

I ili II razred togodišnje srednje stručne škole

**Podgorica
2011.**

Predmetni program **ISTORIJA za I ili II razred trogodišnje srednje stručne škole** izradila je Komisija u sljedećem sastavu:

Radovan Popović, predsjednik

Dragoje Đokić, član

Zvezdana Lakić, član

Nacionalni savjet za obrazovanje je na sedmoj sjednici održanoj 31. 08. 2011.godine donio predmetni program **ISTORIJA** za I ili II razred trogodišnje srednje stručne škole.

1. NAZIV NASTAVNOG PREDMETA

ISTORIJA

NAZIV PREDMETNOG PROGRAMA

ISTORIJA

2. ODREĐENJE PREDMETNOG PROGRAMA

a) Položaj, priroda i namjena predmetnog programa

Istorija je u srednjim školama opšteobrazovni predmet, koji zajedno sa maternjim jezikom i geografijom pripada grupi nacionalnih disciplina. Istorija podrazumijeva odabranu količinu istorijskog znanja prilagođenu uzrastu učenika/ca i njihovim razvojnim sposobnostima.

U domenu obrazovanja, istorija svojim sadržajima omogućava učenicima/ama da se upoznaju sa svim značajnijim društvenim procesima i događajima koji su uticali na razvitak civilizacije, čime direktno doprinosi razvoju njihove opšte kulture. Time se ostvaruje ne samo usvajanje osnovnih pojmova vezanih za prošlost ljudskog društva, već i omogućava lakše razumijevanje savremenih procesa i događaja.

U vaspitnom procesu istorija ima primaran značaj u formiranju nacionalnog identiteta i razvoju ličnosti. Čitanje istorijskih tekstova praćeno je intenzivnim emocijama koje utiču na formiranje sentimentata – patriotizma, osjećanja časti, lojalnosti i nacionalne svijesti. Osim toga, istorija takođe doprinosi i razbijanju određenih predrasuda prema pojedinim narodima, rasama i vjerskim grupama, što je preduslov za konstituisanje društava zasnovanih na demokratskim principima.

b) Broj časova po godinama obrazovanja

Srednje stručne škole u I ili II godini 70 časova.

U realizaciji ovog programa potrebno je 85% od predviđenog plana, dok se 15% programa realizuje po izboru lokalne zajednice, odnosno manjinskih naroda i etničkih zajednica.

3. OPŠTI CILJEVI PREDMETNOG PROGRAMA

Pored usvajanja shvatanja o razvitku ljudskog društva do kojih je istorijska nauka došla koristeći se naučnim metodama, nastava istorije ima za cilj i:

- usvajanje osnovnih znanja o istoriji kao nauci i nastavnom predmetu;
- razvijanje sposobnosti razumijevanja istorijskog vremena, prostora i upotrebe istorijske literature i terminologije;
- upoznavanje učenika/ca sa svim vrstama istorijskih izvora i ukazivanje na neophodnost kritičkog prilaza informacijama koje su u njima sadržane;
- upoznavanje sa značajnijim događajima, procesima i ličnostima političke, ekonomske i kulturne istorije, koje su obilježile određene istorijske epohe;
- afirmisanje sadržaja iz nacionalne istorije kojima se ostvaruje razvoj nacionalnog identiteta i svijesti o pripadnosti državi Crnoj Gori;

- razvijanje sposobnosti kritičkog i historijskog mišljenja i logičkog zaključivanja;
- afirmaciju argumentovanog dijaloga;
- uticanje na formiranje ličnosti oslobođene od netrpeljivosti, ksenofobije, predrasuda i nacionalističkih ideala, njegovanje demokratskih oblika ponašanja, vjerske i nacionalne tolerancije;
- osposobljavanje učenika/ca za proces permanentnog obrazovanja;
- da se učenik/ca zainteresuje za proučavanje prošlosti, uči otvorenosti proučavanja drugih kultura, različitih mišljenja i iznošenju argumenata i motiviše se za izučavanje nacionalne historije.

4. SADRŽAJI I OPERATIVNI CILJEVI PREDMETNOG PROGRAMA

Operativni ciljevi proizilaze iz opštih ciljeva i usmjereni su na učenike/ce. Pokazuju šta učenik/ca treba da nauči, sazna, postigne, može da uradi. Objedinjuju sadržajne (pojmovi, principi, zakonitosti) i procesne ciljeve (razne kognitivne i komunikacijske sposobnosti i kompetencije) i služe kao osnova za definisanje standarda znanja. Predložene aktivnosti proizilaze iz postavljenih ciljeva i upućuju na procese i radnje putem kojih učenik/ca ostvaruje cilj. Predstavljaju smjernice, nipošto striktna uputstva, za nastavnike/ce. Kolona – pojmovi i sadržaji predstavlja otvoren izbor za realizaciju predviđenih ciljeva i aktivnosti. U skladu sa mogućnostima i zahtjevima učenika/ca, nastavnik/ca je slobodan/na da kolonu dopuni ili skрати u obimu koji neće ugrožavati mogućnost sticanja kompetencija prema postavljenim standardima znanja. Kolona korelacije predstavlja uputstva i preporuke za ostvarivanje funkcionalne saradnje iz predmetnih oblasti u kojima je moguće napraviti logičku vezu i preplitanje od koristi za savladavanje nastavnih jedinica. Nastavnicima/ama je ostavljena mogućnost da i sami/e upisuju ostvareni stepen povezanosti sa ostalim predmetima i temama iz lokalne historije nastavnim sadržajima za koje smatraju da im mogu biti od važnosti u sprovođenju nastavne prakse.

I ili II razred

Te ma : Pregled nacionalne historije do sredine XIX vijeka

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi - sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – upoređuje političke, privredne i kulturne prilike u Zeti Vojislavljevića i Balšića i Crnojevića, – se upoznaje sa prilikama uoči i nakon osmanskih osvajanja na Balkanu, – analizira prilike u Crnoj Gori u periodu vladikata, – definiše elemente po kojima se Crna Gora transformiše u modernu državu u doba Petra I i Petra II. 	<p>Učenic/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> – hronološki ređaju događaje u srednjem vijeku značajne za procese na teritoriji Duklje (Zete), – na karti prepoznaju lokalitete od historijske važnosti, – prave tabelu dukljansko-zetskih vladara sa značajnijim datumima, – imenuju crnogorske specifičnosti pod osmanskom vlašću u odnosu na ostale balkanske narode, – prave malo istraživanje na osnovu porodične tradicije, – prave rodoslov Petrovića-Njegoša do Petra I i bilježe značajnije događaje iz njihove vladavine. 	<p>Duklja; Zeta u doba Vojislavljevića; nezavisnost; kraljevina; nadbiskupija; Zeta u doba Balšića; Zeta u doba Crnojevića; Crnojevića štamparija; Osmansko carstvo; Venecija; osoben položaj Crne Gore u osmanskoj carevini; odnosi sa Rusijom; Stega; Zakonik crnogorski i brdski; senat; gvardija; perjanici.</p>	<p>Maternji jezik i književnost: Legenda o Kosari i Vladimiru; Poslanice Petra I; Gorski vijenac;</p>

II t e m a : Stvaranje država (od sredine XIX vijeka do Prvog svjetskog rata)

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi- sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumije političke privredne i kulturne prilike u svijetu u drugoj polovini XIX vijeka, – analizira nacionalne pokrete na Balkanu u drugoj polovini XIX vijeka, sagledava značaj proglašavanja Crne Gore za knjaževinu, – analizira «crnogorsko pitanje» kod velikih sila, – istakne najznačajnije odlike politike knjaza Nikole do Veljeg rata, – opiše ratne operacije Crne Gore tokom Veljeg rata, – obrazloži šta je za Crnu Goru značilo međunarodno priznanje na Berlinskom kongresu, – analizira stanje u Crnoj Gori do Prvog svjetskog rata, – ilustruje privredni i kulturni napredak Crne Gore od 1878-1914.godine. 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuju ujedinjenje Njemačke i Italije, – upoređuju tehnološke domete Druge industrijske revolucije sa današnjim (auto, radio, telefon...), – imenuju nosioce nacionalnih pokreta na Balkanu, – navode argumente za i protiv proglašenja knjaževstva, – pišu kratki rad o crnogorskim borbama u doba knjaza Danila, – navode argumente za crnogorsko međunarodno priznanje, – procjenjuju značaj pobjeda na Vučjem dolu i Fundini, – na osnovu novinskih tekstova prave malo istraživanje o Bombaškoj aferi i kolašinskom procesu, – objašnjavaju šire društvene kontekste. 	<p>Evropa u drugoj polovini XIX vijeka; Druga industrijska revolucija; uspon nacionalnih pokreta na Balkanu do Berlinskog kongresa; Crna Gora u doba knjaza Danila; Crna Gora u doba knjaza Nikole do 1876. godine; istočna kriza 1875-1878. godine; Velji rat 1876-1878.godine; Berlinski kongres i nezavisnost Crne Gore; društvene i političke prilike u Crnoj Gori od 1878. do balkanskih ratova; balkanski ratovi 1912/13.godine.</p>	<p>Maternji jezik i književnost: djela kralja Nikole. Fizika: pretvaranje mehaničke u električnu energiju; motori sa unutrašnjim sagorijevanjem; pronalazak telefona i radio prenosa.</p>

III t e m a: PRVI SVJETSKI RAT

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi - sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – upozna osnovne uzroke i povod izbijanja Prvog svjetskog rata, – navodi stavove zaraćenih zemalja i njihove ratne ciljeve, – opiše ratne operacije na najvažnijim frontovima, – ocijeni i vrednuje karakter Prvog svjetskog rata, – analizira učešće Crne Gore u Prvom svjetskom ratu. 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> – izdvajaju i klasifikuju ključne uzroke za izbijanje Prvog svjetskog rata, preporučavaju tok rata i izdvajaju ključne momente, – bilježe najvažnije datume, događaje i ličnosti iz Prvog svjetskog rata, – upoređuju učešće SAD i Rusije u Prvom svjetskom ratu, – navode ratne ciljeve Crne Gore u Prvom svjetskom ratu, – pronalaze izvore o Mojkovačkoj bici, izdvajaju najznačajnije oblike otpora u okupacionom periodu, – prave malo istraživanje o svakodnevnom životu u ratnim godinama u njihovoj sredini. 	<p>Vojno-politički savezi (Antanta; centralne sile); Londonski ugovor; Versajska mirovna konferencija; Oktobarska revolucija; ratni ciljevi Crne Gore; okupacija Crne Gore; djelovanje savezničkih trupa u Crnoj Gori; Komitski pokret i oslobađanje Crne Gore od austrougarske okupacije.</p>	<p>Maternji jezik i književnost: razvoj književnih pravaca i najznačajniji predstavnici u svijetu i kod nas do početka Prvog svjetskog rata.</p>

IV tema : PERIOD IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi - sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opiše društvene sisteme u Evropi u periodu između dva svjetska rata, – opiše proces ujedinjenja i stvaranja Kraljevine SHS, – opiše politički, privredni, društveni i kulturni život Jugoslavije između dva svjetska rata, – analizira način na koji je Crna Gora ušla u zajedničku državu Južnih Slovena, – procijeni položaj Crne Gore u Kraljevini Jugoslaviji. 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> – upoređuju sličnosti i razlike društvenih sistema u Evropi poslije Prvog svjetskog rata, – usmeno izdvajaju ključne momente u procesu stvaranja Kraljevine SHS, SHS/Jugoslaviji, – prave izvještaj o stanju u Crnoj Gori prije i nakon ujedinjenja, – izvode zaključak o položaju Crne Gore u Kraljevini SHS/Jugoslaviji. 	<p>Pariska mirovna konferencija; društvo naroda; svijet građanske demokratije; socijalizam u SSSR-u; svijet fašizma i nacizma: fašističke agresije do početka Drugog svjetskog rata; jugoslovenska ideja; Jugoslovenski odbor; Krfska deklaracija; proglašenje Kraljevine SHS;</p> <p>konstituisanje Kraljevine SHS; centralizam; federalizam; nacionalno pitanje; Šestojanuarska diktatura; Oktroisani ustav; stvaranje Banovine Hrvatske; Podgorička skupština; "Bjelaši"; "Zelenaši"; Božićna pobuna i komitski pokret; crnogorska vlada i vojska u emigraciji; Crna Gora u administrativno-teritorijalnim podjelama KSHS/Jugoslavije.</p>	<p>Maternji jezik i književnost: razvoj književnih pravaca i najznačajniji predstavnici u svijetu i kod nas između dva svjetska rata – ekspresionizam, futurizam, nadrealizam.</p> <p>Likovna umjetnost: razvoj arhitekture; slikarstvo – impresionizam, nadrealizam, apstraktno slikarstvo; vajarstvo – odlike i predstavnici.</p>

V t e m a : DRUGI SVJETSKI RAT

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi - sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – indentifikuje najznačajnije uzroke ratnog sukoba, – obrazloži ratne ciljeve zaraćenih zemalja, – ocijeni značaj usvajanja Atlantske povelje za dalje vođenje rata i utemeljenje savremenih mirovnih organizacija, – nabroji najznačajnije frontove i bitke Drugog svjetskog rata, – ilustruje položaj civilnog stanovništva u ratnim uslovima, – ocijeni opravdanost upotrebe ratova u rješavanju konfliktnih situacija, – opiše napad fašističkih zemalja na Jugoslaviju, – nabroji kvislinške formacije na jugoslovenskom prostoru, – nabroji osnovne ciljeve partizanskog pokreta, – ocijeni karakteristike rata u Jugoslaviji, – prepriča tok 13-julskog ustanka u Crnoj Gori i vrednuje njegov historijski značaj, – ocijeni doprinos Crne Gore u pobjedi nad fašizmom. 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> – imenuju glavne uzroke i povod za izbijanje Drugog svjetskog rata, – tumače ilustracije u udžbeniku, – hronološki ređaju događaje, i na karti pokazuju značajnije frontove i bitke Drugog svjetskog rata, – izdvajaju iz štampe neki od feljtona koji se odnosi na Drugi svjetski rat i upoređuju ga sa činjenicama koje iznose historijski izvor, – indentifikuju na karti okupatorsku podjelu Jugoslavije, – navode ratne ciljeve kvislinških formacija i pokreta, – prave rezime 13-julskog ustanka u svom zavičaju, – pronalaze sadržaje vezane za učešće i doprinos Crne Gore u pobjedi nad fašizmom. 	<p>Evropa uoči rata, pakt Ribentrop-Molotov, ratne operacije; kapitulacija Italije; iskrcavanje u Normandiji; kapitulacija Njemačke i Japana; pokreti otpora; Kraljevina Jugoslavija i Trojni pakt; aprilski rat; okupacija i podjela Jugoslavije; kvislinški režimi, NDH-a KPJ i organizacija ustanka; partizanski pokret; četnički pokret; velike bitke; organi narodne vlasti (NOO; AVNOJ); završne borbe za oslobođenje; građanski rat i revolucija; revolucionarna smjena vlasti; borba za međunarodno priznanje DFJ; doprinos pobjedi nad fašizmom; Italijanska okupacija; 13-julski ustanak, Pljevaljska bitka; razvoj partizanskog pokreta u Crnoj Gori; obnova državnosti – ZAVNO za Crnu Goru i Boku; oslobođenje Crne Gore; doprinos Crne Gore pobjedi nad fašizmom.</p>	<p>Tehnologija</p> <p>Maternji jezik i književnost: razvoj književnih pravaca i najznačajniji predstavnici u svijetu i kod nas do početka Prvog svjetskog rata.</p>

VI t e m a: SVIJET U DRUGOJ POLOVINI XX VIJEKA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi - sadržaji	Korelacija
<p>Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opiše proces i pojasni razloge formiranja OUN-a , – nabroji protivrječnosti koje su dovele do podjele poslijeratnog svijeta na vojno-političke blokove, – poveže karakter revolucije u Jugoslaviji sa njenim poslijeratnim uređenjem, – kritički procijeni privredni i društveni razvoj poslijeratne Jugoslavije, – se upozna sa položajem Crne Gore u poslijeratnoj Jugoslaviji, – imenuje najznačajnije faktore jugoslovenske krize koji su uticali na proces dezintegracije, – kritički sagleda proces ponovnog uspostavljanja nezavisnosti Crne Gore, – navede nove oblike evropskih integracija, uočivši argumente koji se odnose na proces globalizacije. 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obrazlažu potrebu osnivanja OUN-a, - diskutuju o posljedicama formiranja i djelovanja vojno-političkih blokova, - prave malo istraživanje o poziciji Jugoslavije u odnosu na blokovsku podjelu svijeta, - navode najznačajnija privredna i kulturna dostignuća u socijalističkoj Jugoslaviji, - prave istraživanje o ličnosti Josipa Broza, - imenuju i obrazlažu faktore koji su uslovlili raspad SFRJ, - navode ličnosti koje su uticale na raspad Jugoslavije, -imenuju političke partije koje su obilježile kraj 19-og i početak 20-og vijeka u Crnoj Gori, -izražavaju svoj stav prema raznim oblicima evropskih integracija. 	<p>Kolektivna bezbjednost – OUN-a,nova politička karta svijeta; "Hladni rat", blokovska podjela svijeta; dekolonizacija; neokolonijalizam; pokret nesvrstanih; obnova zemlje; agrarna reforma; nacionalizacija; eksproprijacija; Informbiro; samoupravljanje; kulturni i prosvjetni razvoj; istorijska uloga Josipa Broza; završetak hladnog rata i njegove posljedice; integracije u Evropi; globalizacija; naučno-tehnološki napredak; jačanje nacionalizma; raspad SKJ; raspad SFRJ i formiranje novih država; političke partije u Crnoj Gori; evropske integracije.</p>	<p>Geografija: opšte ekonomsko-geografske odlike savremenog svijeta; politička karta savremenog svijeta.</p> <p>Maternji jezik i književnost: razvoj književnosti u drugoj polovini XX vijeka – pravci i predstavnici.</p>

5. DIDAKTIČKE PREPORUKE

Nastavnicima/ama se sugeriše: upotreba različitih metoda rada, kombinovanje frontalne nastave ("predavanje", izlaganje) sa aktivnim metodama, razmišljanjem istraživanjem, rješavanjem problema, radom u grupama, parovima, seminarski rad, projektni rad...

Sa metodičkog stanovišta, nastavniku/ci pri planiranju rada preporučuje se da vodi računa o aktivnim oblicima i metodama rada, koji će učenike/ce motivisati i uvesti ih u samostalan rad, uz pomoć istorijske karte, izvora, ilustriranog gradiva, udžbenika i druge popularne literature. Tako učenike/ce uvodimo i u metodologiju rada i osposobljavamo ih za samostalan rad i samoobrazovanje. Operativni nastavni ciljevi naglašavaju ispunjavanje načela savjesne aktivnosti učenika/ca u usvajanju novih informacija i njihovom produbljavanju i širenju.

Za savremeni pristup nastavi istorije su od osobitog značaja i istorijske ekskurzije, terenski rad, obilasci muzeja i to, kako za sticanje novih informacija, tako i za razvijanje pravilnog odnosa prema vrednovanju i čuvanju kulturnog nasljeđa.

Preporučuje se da metode rada uz pomoć istorijske karte, tekstova, ilustrativnog gradiva i grafičkih prikaza budu sastavni dio sve tri faze nastavnog procesa – tj. faze učenja i podučavanja, ponavljanja i utvrđivanja, faze provjeravanja znanja i ocjenjivanja.

Pri većini aktivnih oblika rada gdje će učenici/e provjeravati i vježbati svoje znanje i vještine (po datim kriterijumima) i porediti ga sa rezultatima datog zadatka, biće više podsticajnog oduševljenja, a manje opterećenosti strahom od ocjene.

Metodika nastave istorije treba da omogući skladno razvijanje psiho-motorne, afektivne i komunikativne sposobnosti učenika/ca, podstiče slobodu i kreativnost ideja, razvija kulturne, estetske i intelektualne vrijednosti i sposobnosti.

Ovakva raznolikost i dinamika razbija monotoniju časa koja pasivizira učenike/ce. Nastavnik/ca bira onaj metod, odnosno oblik rada prema nastavnoj materiji, opremljenosti zbirke nastavnih sredstava i učila, svojim predsipozicijama i perspektivnom cilju kako bi se u najvećoj mjeri obezbijedio uspjeh u realizovanju obrazovnih i vaspitnih zadataka.

6. KORELACIJA MEĐU PREDMETIMA

Korelacije među predmetima su date u tabelama.

7. STANDARDI ZNANJA (ISPITNI KATALOG)

7.1. Standardi znanja

Učenik/ca treba da:

- pravilno upotrebljava istorijsku terminologiju;
- analizira borbu za nezavisnost Duklje;
- razumije uspon Zete u doba Vojislavljevića;
- poznaje širenje teritorije države Balšića;
- uočava probleme opstanka država Balšića i Crnojevića;
- zna najznačajnije predstavnike porodice Crnojevića;
- prepozna štampariju Crnojevića kao prvu državnu ćiriličnu štampariju među Južnim Slovenima;
- zna koje su tri dominantne sile na Balkanu;
- navede elemente po kojima se izdvajao položaj Crne Gore u odnosu na ostale djelove osmanske države;
- razumije značaj rusko-crnogorskih veza početkom 18. vijeka;

- nabroji crnogorske vladare iz dinastije Petrović-Njegoš;
- razumije značaj bitaka na Krusima i Martinićima i ulogu Petra I u stvaranju državnih institucija;
- razumije značaj Petra II – Njegoša za Crnu Goru na kulturnom i diplomatskom planu;
- analizira stvaranje Knjaževine Crne Gore, državnih institucija i značaj bitke na Grahovcu;
- navede nove države na Evropskom kontinentu nastale krajem XIX vijeka;
- razumije poziciju Crne Gore uoči i u toku Veljeg rata;
- vrednuje značaj Berlinskog kongresa i prepozna stanje na Balkanu nakon njega;
- navede bitne elemente crnogorskog razvoja od 1878-1905. godine;
- zna kada je donesen prvi crnogorski Ustav i navede glavne političke aktere u Crnoj Gori;
- prepozna kulturno-prosvjetne prilike u Crnoj Gori od 1878-1912.godine;
- navede teritorijalne dobitke Crne Gore iz balkanskih ratova;
- razlikuje suprotstavljene vojno-političke blokove formirane krajem XIX i početkom XX vijeka;
- razlikuje uzroke i povod izbijanja Prvog svjetskog rata;
- navede i na istorijskoj karti pokaže najznačajnije frontove Prvog svjetskog rata;
- imenuje novoformirane države u Evropi nakon Prvog svjetskog rata;
- shvati ulogu Društva naroda u međunarodnim odnosima između dva svjetska rata;
- razjasni pojmove "Niška deklaracija" , "Jugoslovenski odbor" , "Krfska deklaracija" , "Ženevska konvencija";
- shvati razlike između zemalja građanske demokratije i zemalja totalitarnih sistema;
- objasni uslove nastanka i razvitka fašističke ideologije;
- zna proces nastanka Kraljevine SHS/Jugoslavije;
- opiše odlike privrednog i kulturnog života Kraljevine SHS/Jugoslavije;
- razumije i ocijeni politički i ekonomski položaj Crne Gore u Kraljevini SHS – Jugoslaviji;
- zna uzroke izbijanja Drugog svjetskog rata i povod za njegov početak;
- shvati suštinu Atlantske povelje;
- na istorijskoj karti locira frontove Drugog svjetskog rata i opiše tok najznačajnijih bitaka;
- definiše osnovne principe konferencija velikih sila;
- opiše stanje u Jugoslaviji uoči Aprilskog rata';
- pokaže na karti okupaciono rasparčavanje i podjelu teritorije Kraljevine Jugoslavije;
- objasni razlike između partizanskog i četničkog pokreta;
- nabroji i opiše najveće borbe na jugoslovenskom ratištu;
- razumije specifičnosti 13-julskog ustanka i suštinu oslobodilačkog rata i socijalističke revolucije u Jugoslaviji;
- shvati uzroke početka hladnog rata i blokovske podjele svijeta;
- objasni značaj Organizacije ujedinjenih nacija u međunarodnim odnosima;
- odredi položaj Jugoslavije u međunarodnim odnosima i objasni ulogu i značaj Josipa Broza Tita;
- razumije proces dezintegracije jugoslovenske državne zajednice i nastanak novih država;
- izražava svoj stav prema ponovnom uspostavljanu crnogorske nezavisnosti;
- razumije procese evropskih integracija.

8. NAČINI PROVJERE ZNANJA I STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI

Provjera i ocjenjivanje znanja je najvažnija i najosjetljivija faza nastavnikovog/činog vaspitno-obrazovnog rada. Traži mnogo znanja ne samo iz struke nego, prije svega, iz metodike nastave predmeta, didaktike i psihologije. Od nastavnikovog/činog vrednovanja znanja učenika/ce zavisi hoće li znanje ostati samo na ravni reprodukcije ili će učenici/e pokušati da materiju razumiju a znanje da upotrijebe za rješavanje zadataka u školi i u svakodnevnom

životu. Prilikom provjeranja i ocjenjivanja nastavnik/ca stiče povratnu informaciju o vrijednostima i stavovima učenika/ca i utiče na njih. Provjeravanje znanja učenika/ca za nastavnike/ce je ujedno i barometar njegove/njene uspješnosti u nastavi.

Provjeravanje i ocjenjivanje se obavlja usmeno i pismeno.

Elementi provjeravanja i ocjenjivanja znanja

U fazi provjeravanja i ocjenjivanja je pored osnovnih nivoa znanja (prepoznavanje, obnavljanje, opisivanje istorijskih događaja i pojava) potrebno razvijati takođe i sposobnosti i vještine, a pri tome je potrebno poštovati individualne razlike.

Saopštavanje

- izlaganje stečenih informacija (znanja) u usmenoj, pismenoj ili grafičkoj formi;
- razvijati sposobnost/vještinu razdvajanja bitnih informacija od nebitnih o određenom istorijskom događaju;
- u usmenom ili pismenom obliku pravilno upotrijebiti osnovnu terminologiju o istorijskom događaju;
- uz pomoć različitih nastavnih pomagala (karte, tekst, slike) sakupiti informacije o određenom istorijskom događaju, povezati ih u logičnu cjelinu i o njima usmeno ili pismeno izlagati.

Sposobnost sagledavanja vremenskih i prostornih istorijskih pojava

- sakupiti i srediti podatke o određenom istorijskom periodu ili događaju u pravilnom vremenskom redoslijedu;
- potražiti istovremene istorijske događaje i pojave u određenom periodu;
- orijentisati se na istorijskoj karti.

Istorijsko razmišljanje

- razlikovati uzroke i posljedice istorijskih događaja;
- uporediti istovjetne pojave ili događaje i zapisati sličnosti ili razlike;
- na osnovu stečenih istorijskih znanja o određenim pojavama ili događajima reći svoje mišljenje o značaju konkretnog događaja.

Pismena provjera znanja obavlja se najčešće objektivnim testovima koji pokrivaju sve nivoe zahtjevnosti. Učenici/e moraju biti unaprijed upoznati sa kriterijumima kako usmenog tako i pismenog ocjenjivanja. Ocjenjivanje je brojčano u skladu sa Zakonom o srednjem stručnom obrazovanju, a prema standardima koje određuju deskriptori nivoa znanja.

9. RESURSI ZA REALIZACIJU

9.1. Materijalni uslovi, standardi i normativi za nastavu istorije

Za kvalitetno i efikasno izvođenje nastave istorije neophodna je posebno specijalizovana učionica. U učionici na raspolaganju moraju biti različiti udžbenici, priručnici, didaktička pomagala i audio-vizuelna sredstva. Učionica mora imati komplete zidnih istorijskih i geografskih karata.

Potrebna audio-vizuelna sredstva su:

- grafoskop,
- dija projektor,
- televizijski prijemnik,
- video rikorder,
- kasetofon,
- kompjuter sa mogućnošću upotrebe disketa i sa priključkom za Internet.

Pored udžbenika preporučenih od strane Ministarstva prosvjete i nauke Republike Crne Gore, nastavnici/e su slobodni/e da se u nastavi koriste i drugim metodama i priručnicima za ostvarivanje ciljeva predviđenih programom.

9.2. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Literatura za učenike/ce:

Nikola Mršulja, Lovćenka Radulović, Zdravko Pejović, Željko Drinčić, Udžbenik istorije za I i II razred srednjih stručnih škola; Zavod za izdavanje udžbenika, Podgorica, 2003.

Literatura za nastavnike/ce

- Hari Herder, Evropa u XIX vijeku, Beograd, Clio, 2002.
- Pol Kenedi, Uspon i pad velikih sila, Ekonomska promjena i ratovanje 1500-2000, Podgorica, CID 1999.
- Istorija Osmanskog carstva, priredio Rober Mantran, Beograd, Clio, 2002.
- Džon M.Roberts, Evropa 1880-1945, Beograd, Clio 2002.
- Erik Hobsbaum, Doba ekstrema, Istorija kratkog Dvadesetog veka 1914-1991, Dereta, Beograd, 2002.
- A.Mitrović, Vreme netrpeljivih, Politička istorija velikih država Evrope 1919- 1939, Podgorica, CID, 1998.
- F.Fire, Prošlost jedne iluzije, Komunizam u dvadesetom vijeku, Beograd 1996 .
- Ernst Nolte, Fašizam u svojoj epohi, Prosveta, Beograd 1990.
- Stevan K.Pavlović, Istorija Balkana, Beograd, Clio, 2001.
- Filip Longvort, Stvaranje istočne Evrope, Beograd, Clio 2002.
- Volter Laker, Istorija Evrope 1945-1992. Beograd, 1999.

Crna Gora:

- Žarko Šćepanović, Kratka istorija Crne Gore (Od najstarijih vremena do 1796), CID, Podgorica, 2002.
- Živko Andrijašević, Kratka istorija Crne Gore 1946-1918, Conteco, Bar, 2000.
- Jagoš Jovanović, Istorija Crne Gore, Podgorica 1995.
- Istorija Crne Gore I-IV, Podgorica 2004.
- Dragoljub Ilić, Radovan Popović- Kalendar –istorija Crne Gore, ZUNS, Podgorica 2008.
- Dragoje Živković, Istorija crnogorskog naroda I-III, Cetinje 1991-1997.

10. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/CA I STRUČNIH SARADNIKA/CA

Istoriju u srednjim stručnim školama može predavati onaj/a koji/a je stekao/la visokoškolsko obrazovanje: diplomirani istoričar i profesor/profesoricca istorije i geografije.